

замонавий парадигмаси асосида гендернинг ўзини ўзи библишига, ўзини ўзи қуришига ва ўзини ўзи қуришига ҳисса қўшадиган изчил таълим концепциясини яратишга сабаб бўлади. Айни шу маънода, шахсни рўёбга чиқариш, унинг ўзига хос индивидуаллигини ривожлантириш учун бу муаммони ҳал этишга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Таъкидланишича, қўшма ва алоҳида таълим муаммосини кўпинча ақлий жараёнлар ва ақлий қобилиятлардаги туғма жинсий фарқлар билан ёпишга ҳаракат қилинади, аммо бу борадаги илмий маълумотлар ноаниқ: гендер фарқлари - бу тузатиш қийин бўлган фарқлар, объектив равишда ва шахслар ўртасидаги фарқ ҳар доим жинсларга қараганда каттароқдир, бундан ташқари, улар, бошқа когнитив қобилиятлар каби, кўп жиҳатдан ўқув жараёнининг натижаси бўлиб, фаолият табиати, уларнинг намоён бўлиш ҳажми ва шакллари билан боғлиқ ҳолда ўзгариши мумкин.

Адабиётларни таҳлил қилиш гендер таълимининг учта моделини ажратиб кўрсатишга имкон беради: репрессив, либерал ва демократик: репрессив модел эркак ва аёл жинсларининг хусусиятлари тўғрисидаги маълумотларнинг минимал миқдорига қаратилган, стереотипларнинг шаклланишига ёрдам беради. Ва қарама-қарши жинсни идрок этишдаги либерал модел болаларни ҳар қандай мавжуд маълумотлар билан таништиришни ўз ичига олади, гарчи у шахснинг ахлоқий шаклланишига салбий таъсир кўрсатади.

Демократик модели талабаларни ижобий танловга ундайдиган, тўғри гендер идентификациясини шакллантиришга, гендер муносабатлари соҳасида ахлоқий маданиятни егаллашга ёрдам берадиган зарур маълумотларга қаратилганлиги билан алоҳида ажралиб туради. Таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, квоталар турли давлатларда турли сабабларга кўра жорий этилган. Масалан, Индонезияда хотин-қизлар ташкилотларининг актив фаолияти ва жамиятни демократиялаштириш жараёни бошланганлиги, Жанубий Африкада миллий ҳаракат юксалганлиги, апартеид сиёсати таназзулга учраганлиги ва Африка Миллий Конгресси ҳокимият

тепасига келганлиги квоталарнинг қабул қилинишига омил бўлди. Анъанавий жамиятларда, масалан Индонезия ва Кореяда гендер тенглик юқоридан давлат даражасига чиқарилади, лекин давлат хотин-қизларга нисбатан патерналистик позицияни сақлаб туради. Бироқ, Кореяда, эҳтимол, шу туфайли квоталар тўғрисидаги қоидалар қабул қилинганидан кейинок дарҳол хотин-қизларнинг вакилликни ошириш бўйича ажойиб натижаларга: 5, 9 % дан 13% гача эришишга муваффақ бўлди [4].

Замонавий педагогик таълимнинг гендер компонентини шакллантириш амалиётини таҳлил қилиш бугунги кунда унинг мазмунини шакллантиришнинг иккита асосий ёндашувини аниқлашга имкон бери: кўп тармоқли ва фанлараро: кўп тармоқли ёндашув билан, маълум гендер жиҳатлари ҳамда шахсни ривожлантириш ҳар қандай аниқ фанлар доирасида ўрганиш мавзусига айланади. Фанлараро ёндашувни амалга оширишда анъанавий ўқитувчиларни тайёрлаш мазмунига махсус курслар киритилади, улар яхлит хусусиятга эга бўлиб, гендерга йўналтирилган педагогик технологияларнинг бутун арсеналидан фойдаланган ҳолда ўқитувчининг гендер компетенциясини мақсадли равишда шакллантиришга имкон беради.

Замонавий гендер тадқиқотларининг илмий йўналишлари шаклланиши ва ривожланишининг тўрт босқичи: ташкилий ва тарбиявий босқич, миллий гендершуносликни институционализация қилиш босқичи; олимлар ва амалиётчиларни бирлаштириш босқичи; миллий таълимда гендер таълимини қонунийлаштириш ва кенгрок тарғиб қилишга қаратилган ишларни фаоллаштириш босқичидан иборат.

Таълим муассасаларида гендер компетенциясини самарали шакллантириш шартлари ишлаб чиқилган бўлиб, уларни амалга ошириш жами равишда гендер таълимининг самарали моделларини амалга оширишни ва шахсга йўналтирилган таълим шароитида гендер муносабатларини ривожлантиришни педагогик бошқаришни таъминлаши керак.

Адабиётлар

1. Революция в интересах равенства мужчин и женщин. Доклад о развитии человека за 1995 год. Нью-Йорк. Оксфорд юниверсити пресс. 1995. – с. 6.
2. Муравьева Н. Ўзбекистон хотин-қизлари ижтимоий мақомини юксалтириш. –Т.: - 2004. 18 б.
3. Алешина Ю.Е., Волович А.С. Проблема освоения ролей мужчины и женщины //Вопросы психологии, 1991. № 4. – с.74.
4. Маълумотлар «Women in National Parliaments» (Аёллар миллий парламентларда): www.ipu.org/wmn-e/world.htm сайтдан олинди.

РЕЗЮМЕ. Ушбу мақолада умумий таълим тизимидаги гендер асимметрияси, ўрта мактабларда жинсий тарбиянинг ягона ва аниқ концепцияси, ўқитувчилар ва бошқа катта ёшдагиларнинг гендер таълими, гендер педагогикасининг ягона концепциясини ишлаб чиқиш ҳамда гендер асимметриясида умуминсоний кадриятларнинг ривожланиши каби масалалар таҳлил этилади.

РЕЗЮМЕ. В данной статье анализируются такие вопросы, как гендерная асимметрия в системе общего образования, единая и четкая концепция полового воспитания в общеобразовательных школах, гендерное воспитание учителей и других взрослых, разработка единой концепции гендерной педагогики и формирование общечеловеческих ценностей. в гендерной асимметрии.

SUMMARY. This article analyzes issues such as gender asymmetry in the general education system, a single and clear concept of sex education in secondary schools, gender education of teachers and other adults, the development of a single concept of gender pedagogy and the development of universal values in gender asymmetry.

TA'LIMDA TARIXIY-MADANIY MEROS VA O'QUVCHILARNI MILLIY HUNARMANDCHILIKKA O'RGATISH MASALALARI

B.S.Bekniyazov – *pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori*
Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: kasbga yo'naltirish, hunar, hunarmand, hunarmandchilik, milliy o'zlikni anglash, milliy qadriyatlar, xalq hunari, temirchilik, zargarlik, miskarlik, yog'och o'ymakorligi, tikish, to'qish, teridan har xil buyumlar yasash, suyakga naqsh o'yish hunarmandchiligi.

Ключевые слова: профориентация, ремесло, ремесленник, промыслы, национальное самосознание, национальные ценности, народные промыслы, кузнечное, ювелирное, медное дело, резьба по дереву, шитье, ткачество, изготовление различных изделий из кожи, резьба по кости.

Key words: vocational guidance, craft, craftsman, crafts, national identity, national values, folk crafts, blacksmithing, jewelry, copersmithing, wood carving, sewing, weaving, making various leather products, bone carving.

Qaysi xalqning madaniy tarixi qanchalik qadimiy bo'lsa, o'sha xalqning axloqiy go'zalligi, urf-odat rang barangligi ko'lami keng, ta'lim-tarbiya tizimi ildizlari ham shunchalik chuqur bo'ladi. Chunki, har qanday

madaniyat, axloq, urf-odat va ta'lim-tarbiya insoniy faoliyatning kechinmalari, sinovlari, boy hayotiy tajribalari asosida yuzaga keladi va maqbullari avloddan avlodga o'tadi.

O'tmish madaniy merosimizni o'rganish faqat ilmiy jihatdan katta ahamiyat kasb etibgina qolmay, ayni paytda, u ajdodlarimiz yaratgan buyuk ma'naviy xazinadan bahramand bo'lishda, ijtimoiy muammolarni hal etishda va insonning barkamol bo'lib shakllanishda muhim omil hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda maktablarda o'qitish jarayonida tarixiy-madaniy merosimizni chuqur va puxta o'rganishni ta'minlash komil insonni voyaga yetkazishning ishonchli kafolatidir.

Yangi tahrirda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida qonun" da va 2020-yil 6-noyabrda qabul qilingan "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 6108-sonli Farmonida ham umumta'lim muassasalarida 2021-2022-o'quv yilidan boshlab "Kasbga yo'naltirish tizimi"ni joriy etish vazifalari belgilab berilgan bo'lib, 2021/2022-o'quv yilidan boshlab umumta'lim muassasalari bitiruvchilari o'z iqtidori va qiziqishlariga mos kasbni tanlab olishi, mehnat bozorida munosib o'rnini topishi, kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishishi uchun «Kasbga yo'naltirish tizimi» joriy etish nazarda tutilgan.

Rivojlanayotgan yosh avlodni maktabda aniq bir kasbga mehr qo'ydirish uning hayotdagi o'zni va baxtini topishda biz pedagoglarning hissasi katta. Bu vazifalarni bajarish biz pedagoglardan tinmay mehnat qilishni o'z kasbimizning mohir ustasi bo'lishni talab qiladi.

Hunarmandchilikning eski davrda keng tarqalgan turlari temirchilik, zargarlik, miskarlik, yog'och o'ymakorligi, tikish, to'qish teridan har xil buyumlar yasash, suyakga naqsh o'yish hunarmandchiligi bo'lgan. Bizga tanish xalqimiz avvallari milliy amaliy san'ati va hunarmandchiligi bilan olamga tanilgan.

Xususan, Xorazmshohlar davrida arab muallifi al-Kurashi (XIII asr) ma'lumoti bo'yicha «Xorazmda 50 ga yaqin ixtisoslashgan hunarmandchilik sohaları mavjud bo'lgan» [1:102]. Boshqa muallif Zakaria al-Kazvinining «Gurganj aholisi mohir hunarmandlar, ayniqsa, temirchilik, duradgorlik va boshqa hunarmandchilik sohaları zamonasida yuksak rivojlangan» - degan ma'lumoti ham arxeologik tadqiqotlar bilan mos keladi [1:228].

Yozma manbalarda teriga ishlov berish (ko'nchilik) bilan bog'liq ma'lumotlar uchraydi. Jumladan, al Maqdisiy Volgabo'yi Bulg'oriyasidan Xorazmga «mo'yna, ishlangan teri va oq qayin po'stlog'i keltirilishi» haqida ma'lumot beradi. "Hudud al Olam" muallifi ham Kerder shahridan (Hayvon qal'a, shimoliy Qoraqalpog'iston) "qorako'l qo'zi terisi ko'plab chiqariladi", - deb yozgan [2:202-217]. Ibn Havkal arab xalifaligining g'arbiy elatlarida "Xorazmdan keltirilgan qorako'l terilari xaridorbop bo'lgan", - deb qayd etadi. Oq qayin po'stlog'i o'ramlari Shemaxaqal'a, Ko'hna Urganch, Oy ota, Jampiqqal'a, Mizdaxqon yodgorliklarida mavjud bo'lganligi ushbu ma'lumotni tasdiqlaydi. A.Yu.Yakubovskiy oq qayin po'stlog'idan mahalliy sharoitda teri ishlashda foydalanilgan, deya fikr yuritadi [3: 151]. Yakka Parson (yozuv bitilgan teri, kavush, pichoq g'ilofi), Jampiqqal'a (teri, jun gilam va kigiz) [4:53-67], Mizdaxqon va boshqa yodgorliklardan teridan tayyorlangan poyafzal, kamar, tasma kesmalari topilgan. Bu esa Xorazmning rivojlangan o'rta asr shaharlarida hunarmandchilikning ko'nchilik sohasi mavjud bo'lganligidan dalolat beradi.

Kuyukqal'a [5:132-133], Teshikqal'a [6:142], To'qqal'a [7:44], Jampiqqal'a [4: 66-71], Mizdaxqon yodgorliklaridan suyakni qayta ishlash (suyak o'ymakorligi) mahsulotlari, ustaxonalari va xom ashyo zahiralari topilgan.

Xorazm hududidagi Sulton Uvays tog'-konlaridan olingan toshdan ishlangan buyumlar Markaziy Osiyoda ajralib turadi, bu mahalliy tog'lardan olingan xom ashyo va tayyor mahsulotlarga Sharq davlatlari, jumladan, Kavkaz orti mintaqalarida ham talab katta bo'lgan. Ma'lumotlarga ko'ra, qurilish va qozon toshlari (tal'koxlorit), qimmatbaho

feruza va serdolik toshlari Yaqin Sharq dunyosining mashhur joylari qatorida Xorazmdan savdoga chiqarilgan. Sayyoh-geograf al Maqdisiy (985-1000 yozgan) «Axsan at-takasim fi-marifat...» asarida «Xorazmning Barategin qishlog'idan tegirmon toshlari chiqariladi», - deya xabar beradi [2:187].

Sulton Uvays tog'laridagi Quyunchiq soy va Qorako'l atrofi (tegirmon toshi), Jampiqqa'la (feruza, serdolik, tal'koxlorit), Yomonsoy (feruza) konlaridan yuqorida ta'kidlangan va boshqa xom ashyolar olinganligi aniqlangan. Qadimshunoslar Yu.P.Manilov, S.A.Dudakovlarning ta'kidlashicha, bu tog' konlarini o'zlashtirish va mahsulotlarni tayyorlash Xorazmshohlar davrida avjiga chiqqan. Xom ashyoga o'sha joyning o'zida ma'lum ishlov berilib yarim tayyor mahsulot shakliga keltirilgan (polufabrikat) va so'ngra shahar va qishloqlardagi toshga ishlov berish ustaxonalari me'yoriga yetkazilgan [8:16-17].

Arxeologik qazishlar jarayonida (Jampiq qal'a, Bug'roxo, Tuproq qal'a-Qo'ng'iro't tumani) XI-XIII asrlarga oid xo'jalikda foydalanilgan tosh qozonlar, tova, cho'mich, tegirmon toshlari, xaraz, tashnov qopqog'i, ustun tagliklari, sayqal plitkalari, taqinchoqlar (tumor, munchoq, uzuk) va chiroqlar ko'plab topilgan.

Xorazm vohasida olib borilgan arxeologik tadqiqotlar natijasida topilgan buyumlar (qozon, choynak, tashnov, chiroqlar, bezak taxtachalari, qimmatbaho taqinchoqlar), mahalliy toshlaroshlik san'atining yorqin ifodasi bo'lib, ularning tayyorlanishi va bezalish uslublaridagi umumiy o'xshashliklar Sulton Uvays tog'larida topilgan xom ashyo nusxalari, vohada maxsus ixtisoslashgan hunarmand toshlaroshlar faoliyat olib borganligini ko'rsatadi. Bu esa tosh buyumlar ishlab chiqaruvchi ustaxonalar bozorbop mahsulotlarni Xorazm vohasi elatlarini ta'minlagan va olis o'lkalarga ham savdoga chiqarishgan degan fikrni tasdiqlaydi. Umuman, o'rta asrlarda Xorazmning ayrim tosh mahsulotlari (asosan bezak toshlari) Kavkaz, O'rta Sharq hududlarida ham qayd etilgan.

Yozma manbalar, xususan, al-Makdisiy "Axsan at takosim..." asarida Xorazmda ipak aralashmasidan to'qilgan yo'l-yo'l matodan ("olacha") tikilgan kiyimlar, gilamlar, nafis parchalar tayyorlanishi haqida yozadi. Al Istahriy va "Hudud al-Olam" muallifi bu yerda (Xorazmda) chetga chiqariladigan paxta va jo'n matolar (karbos) ko'plab ishlab chiqarilishi xususida ma'lumot beradilar [2:180-216]. Yaqut al Hamaviyning xorazmshohlar davri haqidagi ma'lumotlariga e'tibor beradigan bo'lsak, muallif o'z asarida Xorazmda "...daraxtlarining ko'pi tut va terakdir", "tut ipak qurti uchun ozuqa", - deya vohadagi to'qimachilik hunarmandchiligining bir sohasi bo'lmish ipakchilikning xom ashyo manbayi to'g'risidagi ma'lumotni to'ldiradi [2:419]. Manbalarda qayd qilingan "karbos" paxta gazlamasi bo'lib, mahalliy xalq to'qimachilari "bo'z", "chit" nomlari bilan tarixiy-etnografik ma'lumotlar va arxiv materiallaridan ma'lum. Mahalliy to'qimachilik mahsulotlari namunalari arxeologik tadqiqotlarda ham uchraydi. Jumladan, Yakka Parson qo'rg'onidan paxta gazlamasidan tikilgan ayollar kiyim-kechagi, mato ipi, jo'n qirqimlari, kigiz bo'lafi va o'rchuq boshlari, Jampiqqal'a yodgorligidan bo'z, gilam va kigiz parchasi, yog'ochdan yasalgan ip yigirish dastgohining bir qismi topilgan [9:85]. Tadqiqotlarda "piyoz" shaklidagi suyak, toshdan tayyorlangan urchuq boshlari, paxta g'o'za ko'saklari, ip yigirish dastgohi qismlari Teshikqal'a va Jampiqqal'a yodgorliklarida qayd etilgan (X-XIII asr). Umuman olganda, Jayhun bo'ylarida qadim zamonlardan to'qimachilik hunarmandchiligining xom ashyo manbayi (paxta, jo'n, ipak) va bu sohaning rivojlanishi uchun yetarli shart-sharoitlar mavjud bo'lgan.

Lekin keyinchalik xalq hunarmandchiligini o'rganish ishlariga yetarlicha e'tibor berilmadi. Natijada milliy o'zlikni anglash, milliy qadriyatlar, xalq hunari va

hunarmandchilikni tushunish, qadrlash va yaratib bilish qobiliyatini yo'qotdi.

Bugungi kunda davlatimiz xalq hunarmandchiligining barcha sohalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Respublikamiz umumta'lim maktablarida mehnat tarbiyasi darslarida mashqlarda, to'garaklarda o'quvchilarga «Ustoz-shogird» uslubida hunar o'rgatish yo'lga qo'yilmoqda. O'quvchi-yoshlarga milliy hunarmandchiligimiz va uning yutuqlari to'g'risida ma'lumot berish milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashda mehnat kasb-hunar o'quvchilarning o'ziga xos vazifalari bor. Respublikamiz xalqining geografik joylashish o'rniga bog'liq o'zi yashab turgan elatda taniqli usta hunarmandlarni ularning bizga qoldirgan milliy meroslarini ko'rsatish va ularning ishlarini davom ettiruvchi shogirdlar tayyorlash ishlari olib borilmoqda. Demak, biz hunar, hunarmand, hunarmandchilik deganda nimani tushunamiz? – degan savolga javob berishga to'g'ri keladi. Hunar odamzotning eng tayyorgarlikni talab qiladigan tirikchilik manbai bo'lgan mehnat yo'lidir. Hunarmand – ma'lum bir hunarni yaxshi egallagan inson. Hunarmand – belgili bir hunar turi bilan shug'ullanuvchi inson. Biz o'quvchilarga hunar o'rgatish orqali uning foydali ishlar bilan band bo'lishiga va har qanday noqulay vaziyatlardan asraymiz.

Umumta'lim maktablarida jamiyatimizda barcha kasblar yaxshi ekanligini o'quvchilarga yetkazib berish shuningdek, kasblarning buyuk ekanliklari haqida ma'lumotlar berib borish lozim. O'quvchi yoshlarga milliy hunarmandchiligimiz haqida ma'lumotlar berish, ularni o'rgatish, otabobolarimizdan milliy meroslarni hozirgi kunga qadar qadrlash va uni avloddan-avlodga yetkazish uchun maktablarda o'quvchilarga milliy hunarmandchilik sirlarini o'rgatib borishimiz zarur. Sababi, mamlakatimizning

kelajagi bo'lgan yoshlarimizni ongli va bilimli kadrlar qilib tayyorlash bizning asosiy burchimizdir.

Qoraqalpoq xalqining madaniyati va badiiy san'ati o'zining boshqa xalqlarda umuman uchramaydigan an'analariga, boy merosiga ega. Shu kungacha yetib kelgan madaniy meroslarimizga e'tibor beradigan bo'lsak, eng qadimgi va o'rta asrlarda yashagan xalqlar bilan qoraqalpoqlarning o'zaro bir-birlari bilan yaqin aloqalarda bo'lganligiga amin bo'lamiz. Hunarmandchilik xalqning kundalik turmushi bilan birga yonma-yon rivojlanib kelgan. Uning asosiy turlari ko'pincha marosimlarda kiyadigan naqshli kiyimlar hosil metallardan ishlangan zargarlik buyumlari, odamlar yashaydigan uyning ustunlari, uy buyumlari, har xil asboblari, qurol-yaroqlar va hakoza. O'quvchilarga qo'l hunarlari turlaridan zargarlik, yog'ochga naqsh berish, to'qimachilik, gilamchilik, kulolchilik, teri buyumlariga ishlov berish turlarini aytib o'tish mumkin.

Bu milliy meroslarimizga otabobolarimizning milliy ijodkorlik xususiyatlarini qadrlash, milliy madaniyatimizning boy meroslaridan biri ekanligini bilishimiz zarur. Naqsh solingan buyumlar ko'pincha oq toldan, qora toldan, tut yog'ochidan, qorag'ay yog'ochlaridan ishlangan. Bu yog'ochlarga naqshli rang berishda har xil usullari mavjud (qaynatish, quritish, ko'mib qo'yish). Dastlab naqshlar qog'ozga ishlanib, keyinchalik terilarning yuziga qo'yilib, shu tariqa nusxa olinadi. Har xil naqsh bo'laklaridan tayyorlangan qismlar katta qo'shma naqshlarga birlashtiriladi. Bu karton va yupqa kongiltirdan ishlanadi. Bunday nusxalar taxtaning yuz qismiga tekis tushadi, ko'zg'alib ketmaydi va siljmaydi hamda naqsh esa oson ko'chiriladi. Shuningdek, hayvon suyaklariga ham naqsh berish juda ham qadimgi an'analarimizdan sanaladi. O'quvchilarga milliy hunarmandchilik sirlarini o'rgatish ularni asrab avaylash zarurligini o'rgatib borishimiz zarur.

Adabiyotlar

1. Буниятов З.М. Государство Хоразмшахов-Ануштегинидов. 1097-1231. -М.: «Наука». 1986.
2. Ал Макдиси. Ахсан ат такасим фи-марифат ал – акалим. МИТТ. Т.І.
3. Греков Б.Д., Якубовский А.Ю. Золотая Орда и её падение. - М.- Л.: 1950.
4. Доспанов О.Т. Жампык кала - орта эсирлер естелиги. -Нөкис: «Қарақалпақстан»,1992.
5. Ходжаев Т.К, Мамбетуллаев М.М. Раннесреднековый некрополь Куяк кала. -М.: 2008.
6. Толстов С.П. Древний Хорезм. -М.: 1948.
7. Гудкова А.В. Ток кала. -Ташкент: «Фан»,1964.
8. Манылов Ю.П. Археологические памятники Султануиздага эпохи античности и средневековья. // Автореферат дисс. канд. ист. наук. –Ташкент:1974.
9. Доспанов О.Т. О некоторых результатах раскопок Джанпык калы в 1987-1989 гг. Новые открытия в Приаралье. –М.: 1991. Вып.2.

REZYUME. Ushbu maqolada ta'limda tarixiy-madaniy meros va o'quvchilarni milliy hunarmandchilikka o'rgatish masalalari, maktabda o'quvchilarni aniq bir kasbga mehr qo'ydirishda tarixiy-madaniy meroslardan foydalanish va ushbu faoliyatda pedagoglarning hisssasi haqida so'z yuritiladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье рассматриваются вопросы историко-культурного наследия в воспитании и обучении школьников народным промыслам, использование историко-культурного наследия в школе для привития учащимся любви к конкретной профессии, а также вклад педагогов в эту деятельность.

SUMMARY. This article discusses the issues of historical and cultural heritage in the education and training of schoolchildren in folk crafts, the use of historical and cultural heritage at school to instill in students a love for a particular profession, as well as the contribution of teachers to this activity.

КУРАШЧИЛАРНИНГ ТЕХНИК ХАРАКАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Б.Қ.Еримбетов – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори, профессор
Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети

Таянч сўзлар: курашчи полвонлар, курашчининг умумий ва махсус тайёргарлиги, харкатларга ўргатиш, харакатланиш хатолари, техник маҳорат, техник такомиллаштириш.

Ключевые слова: курашисты, общая и специальная подготовка курашистов, обучение движениям, двигательные ошибки, технические навыки, техническое совершенствование.

Key words: kurash wrestlers, general and special training of kurash wrestlers, movement training, motor mistakes, technical skills, technical improvement.

Кўп йиллик тайёргарликда спортчи базавий, мутахассисликка чуқурлаштириш, спортда такомиллаштириш, олий спорт маҳорати даврларини ўтади. Малакали курашчилар тайёргарлиги эса кўпроқ мутахассисликка чуқурлаштириш ва спортда такомиллаштириш даврига тўғри келади. Мавзуимиз бўйича, уларнинг техник харакатларини мазкур даврга хос равишда такомиллаштириш мақсадга мувофиқ бўлади. Бунинг учун қуйидаги мутахассислар фикри билан танишиб чиқиш фойдадан холи эмас.

Керимов Ф.А. фикрича, курашчининг техник харакатлар заҳираси канчалик бой бўлса, уларни канчалик катта маҳорат билан қўллай билса, унинг техник маҳорати шунчалик юкори бўлади [1].

Кураш техникаси курашчи маҳоратининг асоси ҳисобланади ва кўп жиҳатдан унинг имкониятларини белгилаб беради. Курашда ўнлаб усуллар ва уларнинг вариантлари мавжуд. Бироқ бу курашчи уларнинг ҳаммасини мукамал билиши лозим дегани эмас.

Спортчи янада янги ва янги усуллар, қарши усуллар